



Szkoła jako laboratorium aktywnego obywatelstwa

11 stycznia 2025

dr Barbara Ostrowska



dr Barbara Ostrowska

Kim jestem?

- psychologiem
- nauczycielem (TOKu i psychologii)
- liderem
- szkoleniowcem
- realizatorem (projektów)
- SuperBelfrem



EDU inspiracje
inspirator



TEACHCRAFT
Sztuka uczenia
dr Barbara Ostrowska





O czym będziemy mówić?

- o tym, że w szkole uczniowie rozwijają swoje umiejętności społeczno-emocjonalne i kształtują postawy obywatelskie
- o tym, że szkoła może pomóc uczniom w rozwijaniu empatii, umiejętności komunikacyjnych i umiejętności współpracy
- o tym, że partnerskie relacje mogą zwiększyć efektywność i motywację uczniów
- spróbujemy odpowiedzieć na pytanie: jak stworzyć demokratyczne środowisko szkolne, w którym każdy głos jest ważny i w którym uczniowie są aktywnie zaangażowani w życie społeczne?



Żyjemy w świecie VUCA i BANI

VUCA:

V - zmienność (Volatility),

U - niepewność (Uncertainty),

C - złożoność (Complexity),

A - niejednoznaczność (Ambiguity)

United States Army War College (1985) -
określenie świata będącego wynikiem
zimnej wojny, później przeniesiony do
biznesu

BANI:

B - kruchy (Brittle)

A - niespokojny (Anxious)

N - nieliniowy (Non-linear)

I - niezrozumiały (Incomprehensible)

Jamais Cascio (2020) - określenie
świata po pandemii

11 stycznia 2025, Katowice



Gen Z (1995-2010) (2010-2025)

- FOMO
- skupienie na osiągnięciach
- trudności z priorytetyzowaniem
- perfekcjonizm + mała odporność na stres
- multitasking
- chcą się wyróżnić, współzawodniczą ze sobą
- samotność, porównywanie się z innymi
- "zosie-samosie", czasem aktywiści
- personalizacja treści
- uczą się przez działanie i wizualnie
- "fast food" generation
- krótki czas skupienia uwagi

Gen Alfa

- "digital-natives" - nie znają świata bez technologii, dostawali tablety zamiast smoczka
- skupienie na umiejętności uczenia się
- trudności z priorytetyzowaniem, ocenianiem ryzyka, wyznaczaniem celów
- skrajna personalizacja
- "fast food" generation
- krótki czas skupienia uwagi
- dbanie o dobrostan i równowagę, wartości wymagają działania od innych (np. w kwestiach środowiskowych)
- podążają za trendami, podcasty jako źródło wiedzy o świecie, chcą "pozytywnych informacji" → Tik Tok, youtube



Największe trudności

- zaburzone relacje społeczne - zarówno o ekstrawertyków, jak i introwertyków
- zaburzona umiejętność rozpoznawania emocji
- stres i lęk nasilający inne trudności
- trudności w organizowaniu czasu i zarządzaniu sobą
- nieumiejętność odroczenia gratyfikacji - wszystko “na już”
- trudności w radzeniu sobie z porażką
- niepewność przyszłości
- (czasem) brak przekonania o wartości edukacji

Stwórz własną innowację pedagogiczną z eTwinning
- wartości europejskie i edukacja obywatelska -

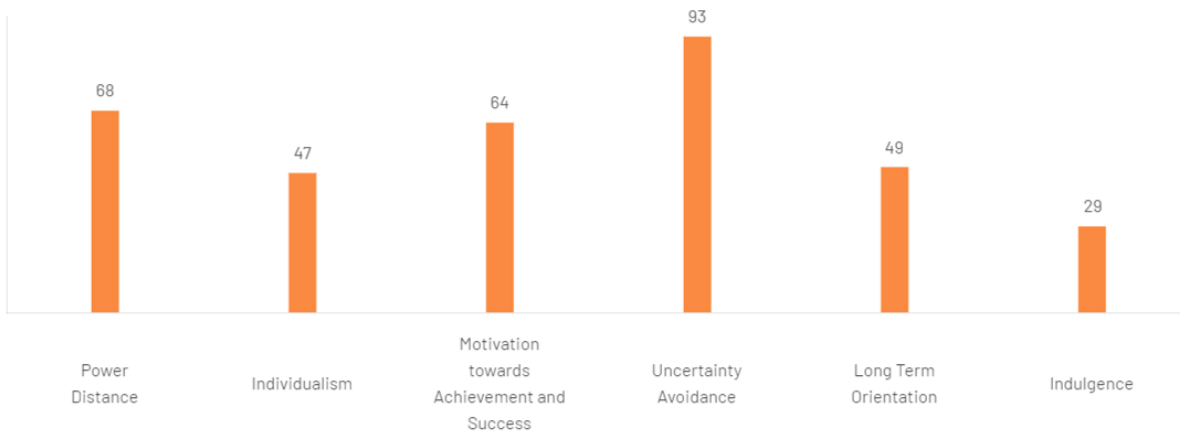
11 stycznia 2025, Katowice



 Dofinansowane przez
Unię Europejską


Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Poland x





Aktywne obywatelstwo

Aktywne obywatelstwo to **świadome** i **dobrowolne** uczestnictwo jednostki w życiu społecznym, kulturalnym, ekonomicznym i politycznym państwa oraz społeczności lokalnej. Przejawia się ono w podejmowaniu działań na rzecz wspólnego dobra, takich jak udział w wyborach, angażowanie się w inicjatywy społeczne czy dbanie o otoczenie.

Świadome i odpowiedzialne uczestnictwo w życiu publicznym, oznacza, że każdy obywatel ma prawo i obowiązek angażować się w rozwiązywanie problemów społecznych, wnoszenie swojego wkładu w rozwój społeczeństwa i wzmocnienie demokracji.



Pytanie do was!

Jakie waszym zdaniem kompetencje są
najbardziej potrzebne uczniom,
aby być aktywnymi obywatelami?



Jak radzić sobie w świecie VUCA i BANI?

- ciągła nauka, pobudzanie kreatywności i adaptacja do zmieniających się warunków
- nastawienie na rozwój (Carol Dweck)
- większa odporność na stres, odporność i siła psychiczna - rezyliencja
- większa uważność, empatia i zrozumienia swoich myśli, emocji oraz sygnałów płynących z ciała
- akceptacja niejednoznaczności i złożoności



Szkoła to laboratorium

Szkoła odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu postaw obywatelskich uczniów.

Kompetencje poznawcze i społeczno-emocjonalne, takie jak myślenie, empatia, umiejętność współpracy, odpowiedzialność społeczna i efektywna komunikacja, są fundamentem aktywnego obywatelstwa.



Kompetencje poznawcze

→ myślenie analityczne - zdolność do analizowania, interpretowania i nadawania sensu danym - umiejętność jest niezbędna do poruszania się po wielowymiarowych wyzwaniach współczesnych społeczeństw, takich jak zmiana klimatu, nierówności czy dezinformacja

→ myślenie krytyczne - dostrzeganie ukrytych intencji, rozpoznawanie, kiedy coś może być mylące, a nawet błędne - pociąganie innych do odpowiedzialności za ich słowa i działania, kwestionując status quo, sprzeciwiając się nieetycznym praktykom i wymagając transparentności od osób u władzy, konstruktywny dyskurs, uwzględniający różnorodne punkty widzenia



Kompetencje poznawcze

- myślenie kreatywne - nieszablonowe podejście do problemu, innowacyjność
- radzenie sobie z porażką:

Samuel Beckett: „Spróbowałeś. Poniosłeś porażkę. To nieważne. Spróbuj jeszcze raz. Ponieś porażkę jeszcze raz. Tym razem [ponieś porażkę] lepiej”

Kreatywne myślenie jest szczególnie cenne w aktywizmie, gdzie ograniczone zasoby często wymagają innowacyjnych podejść - strajk szkolny Greta Thunberg dla klimatu: prosty, ale potężny pomysł, który zapoczątkował globalny ruch i nadal walczy o zmiany dla przyszłych pokoleń.



Jak rozwijać myślenie?

- rutyny myślowe
- interdyscyplinarność (koncepty)
- dyskusje i debaty
- zadawanie pytań otwartych wymagających uzasadnienia
- dociekanie "dlaczego tak myślisz?", "co z tego wynika?"
- analiza różnych perspektyw
- przewidywanie konsekwencji
- ocenianie kształtujące
- czas na refleksję i zadania podsumowujące



Kompetencje społeczne

Umiejętności (kompetencje) społeczne to zdolność do określonego i adekwatnego reagowania na sytuacje, które spotykają nas, gdy wchodzimy w interakcje z innymi ludźmi.

Warunki:

- znamy siebie
- znamy różne sposoby reagowania
- potrafimy rozpoznać sytuację
- potrafimy dobrać określone zachowanie do sytuacji



CASEL

KOMPETENCJE SPOŁECZNO-EMOCJONALNE



SAMOŚWIADOMOŚĆ

Umiejętność rozumienia swoich emocji, myśli i wartości, a także tego, jak wpływają one na nasze samopoczucie i zachowanie w różnych sytuacjach.



ODPOWIEDZIALNE PODEJMOWANIE DECYZYJI

Umiejętność dokonywania odpowiedzialnych i etycznych wyborów dotyczących swojego zachowania w różnych sytuacjach.



SAMOZARZĄDZANIE

Umiejętność radzenia sobie z własnymi emocjami, myślami i zachowaniami (np. stres, pokusy, rozpraszacze), potrzebna do osiągania zaplanowanych celów.



ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNA

Umiejętność rozumienia perspektywy innych osób, postawa uważności, otwartości, empatii, współczucia i wdzieczności.



UMIEJĘTNOŚĆ BUDOWANIA RELACJI

Umiejętność nawiązywania i rozwijania zdrowych i wspierających relacji z różnorodnymi osobami i grupami. Skuteczne porozumiewanie się, praca zespołowa i rozwiązywanie konfliktów.





Samoświadomość pomaga nam zaakceptować siebie

Akceptacja siebie to życzliwe spojrzenie na siebie, zaakceptowanie swoich niedoskonałości i wzmacnianie tego, co jest w nas najlepsze.

Dobrze znając siebie dużo łatwiej osiągnąć wszystkie wyznaczone przez siebie cele..

Osoby, które w pełni akceptują siebie, nie szukają akceptacji u innych. Osoby, które akceptują siebie są wolne od oceny i opinii innych osób.



Jak budować samoświadomość i zarządzanie sobą?

Mindfulness

Adekwatna samoocena

Opisywanie swoich odczuć, emocji

Budowanie nastawienia rozwojowego (bycie Yeti)

Praca z celami i umiejętności organizacyjne

Radzenie sobie ze stresem



Kompetencje społeczno-emocjonalne

→ samoświadomości, świadomości społecznej i inteligencji emocjonalnej (EI), czyli zdolności do rozpoznawania, rozumienia i zarządzania własnymi emocjami oraz emocjami innych

Yuval Harari o samoświadomości

Inteligencja emocjonalna (EI) pozwala jednostkom poruszać się po złożoności ludzkich interakcji, patrzeć na świat z różnych perspektyw, szczególnie z perspektywy grup marginalizowanych, oraz budować znaczące relacje prowadzące do zmiany.

Empatia pozwala prowadzić znaczące, pełne zrozumienia rozmowy na trudne tematy, co prowadzi do bardziej efektywnych rozwiązań i konsensusu.



Świadomość społeczna i budowanie relacji interpersonalnych

Umiejętność przyjęcia perspektywy drugiej osoby i empatia wobec osób z różnych środowisk i kultur.

Zdolność rozumienia społecznych i etycznych norm zachowania oraz rozpoznawania zasobów i wsparcia rodziny, szkoły i społeczności.

Zdolność do nawiązywania i utrzymywania zdrowych i satysfakcjonujących relacji z różnymi osobami i grupami.

Umiejętność jasnego komunikowania się, dobrego słuchania, współpracy z innymi, opierania się niewłaściwej presji społecznej, konstruktywnego negocjowania konfliktów oraz poszukiwania i oferowania pomocy w razie potrzeby.



Jak budować świadomość społeczną i relacje?

Przyjmowanie perspektywy

Docenianie różnorodności

Szacunek do innych

Empatia

Wspólne działanie na rzecz społeczności

Praca zespołowa i projektowa

Różnorodne role

Oddanie pola uczniom - bezpiecznie porażka

Refleksja



Jak trenować świadomość społeczną?

Wejdz, wyjdź, cofnij się (ang. Step In, Step Out, Step Back)

Wejdz w buty drugiej osoby: Jak myślisz, co ta osoba może czuć, wierzyć, wiedzieć lub doświadczyć?

Wyjdz: Czego potrzebujesz lub czego musiałbyś się nauczyć, aby lepiej zrozumieć perspektywę tej osoby?

Cofnij się: Co zauważasz w swojej własnej perspektywie i czego potrzeba, aby przyjąć perspektywę kogoś innego?





Jak trenować świadomość społeczną?

Uczucia i Opcje (ang. Feelings and Options)

- Zidentyfikuj:** kim są różne osoby zaangażowane w ten dylemat? Jakie wyzwania przed nimi stoją?
- Poczuj:** Jak myślisz, co czuje każda osoba stojąca przed dylematem? Dlaczego sytuacja może być trudna lub wymagająca dla każdego z nich?
- Wyobraź sobie:** wyobraź sobie możliwości rozwiązania danej sytuacji. Wymyśl jak najwięcej pomysłów. Podkreśl lub zakresł, która opcja może prowadzić do najbardziej pozytywnego wyniku, w którym większość ludzi czuje się dobrze i otoczona opieką.
- Powiedz:** Zastanawiając się bliżej nad pomysłem, jaki wybrałeś na poradzenie sobie z tą sytuacją, co mogą powiedzieć zaangażowane osoby?





Kompetencje społeczno-emocjonalne

→ umiejętności interpersonalnych i współpracy - zdolności do budowania zaufania, jasnej komunikacji i współpracy w zróżnicowanych i wielokulturowych zespołach.

Obywatelstwo również przenosi się do świata online, umożliwiając globalną współpracę i komunikację za pomocą różnorodnych narzędzi. Aktywiści, którzy dążą do zmian w polityce, współpracują, aby strategizować, organizować wydarzenia i angażować interesariuszy. Współpraca wzmacnia ich głos, pozwalając skuteczniej stawiać czoła wyzwaniom społecznym.



Odpowiedzialne podejmowanie decyzji

Umiejętność dokonywania konstruktywnych wyborów dotyczących własnego zachowania i interakcji społecznych w oparciu o standardy etyczne, kwestie bezpieczeństwa i normy społeczne.

Realistyczna ocena skutków różnych działań oraz troska o dobro własne i innych.



Jak budować odpowiedzialne podejmowanie decyzji?

Demokratyczne środowisko szkoły:

Identyfikacja problemów

Analizowanie sytuacji

Rozwiązywanie problemów

Ocenianie

Refleksja

Odpowiedzialność etyczna



Jak tworzyć demokratyczne środowisko w szkole?

- tworzenie kultury dialogu i współdecydowania
- uczniowskie samorzędy lub Rada Uczniowska
- Okrągły Stół wokół wybranego problemu
- Budżet partycypacyjny w szkole
- Szkolne zgromadzenia
- Prawybory
- Rzecznik Ucznia



Rezyliencja

→ Odporność, czyli zdolność do odbicia się od niepowodzeń, wytrwania i poszukiwania nowej drogi naprzód. To umiejętność przyjmowania zmian z optymizmem i postrzegania wyzwań jako możliwości rozwoju. Odporność jest cechą osób, które przejawiają nastawienie na rozwój.

Jeśli ktoś chce dokonywać zmian, na drodze napotka przeszkody, opór, porażki i brak postępów.

NASTAWIENIE NA TRWAŁOŚĆ

NIE POTRAFIĘ TEGO ZROBIĆ

BOJĘ SIĘ POPEŁNIĆ BŁĄD

NIE JESTEM W
TYM DOBRA/Y

TO JEST
ZBYT TRUDNE

PODDAJE SIĘ

NIE WIEM JAK

INNI SĄ W TYM
LEPSI NIŻ JA

NASTAWIENIE NA ROZWÓJ

CZEGO MOGĘ SIĘ NAUCZYĆ,
ŻEBY BYĆ W TYM LEPSZA/Y?

SPRÓBUJĘ TO
ZROBIĆ INACZEJ

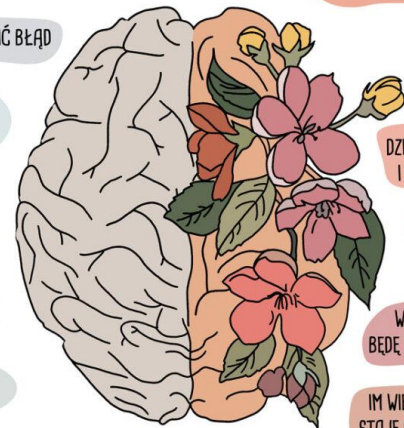
DZIEKI BŁĘDOM UCZĘ SIĘ
I STAJĘ SIĘ LEPSZA/Y

SPRÓBUJĘ W
INNY SPOSÓB

WCIĄŻ SIĘ UCZĘ,
BĘDĘ PRÓBOWAĆ DALEJ!

IM WIĘCEJ ĆWICZE TYM
STAJĘ SIĘ TO ŁATWIEJSZE

CZEGO MOGĘ SIĘ
OD NICH NAUCZYĆ?





Kompetencje a aktywność obywatelska

- dostrzeganie swoich potrzeb i potrzeb drugiej osoby
- aktywność a nie bierność
- umiejętność planowania i podejmowania decyzji
- przywództwo
- budowanie na relacjach i współodpowiedzialności



Jak współpracować z uczniami?

Zasady efektywnej współpracy projektowej:

- Jasne określenie celów
- Podział ról i odpowiedzialności
- Regularna komunikacja
- Elastyczność i adaptacja
- Ewaluacja i refleksja



Rola nauczyciela

Facylitator: Nauczyciel wspiera proces uczenia się, stwarzając warunki do samodzielnego odkrywania i rozwiązywania problemów przez uczniów.

Doradca: Oferuje wskazówki i pomoc w momentach trudności, nie narzucając jednak gotowych rozwiązań.

Motywator: Zachęca uczniów do zaangażowania, podkreślając znaczenie ich wkładu i doceniając osiągnięcia.

Model: Demonstruje postawy i umiejętności, które uczniowie mogą naśladować, takie jak krytyczne myślenie, współpraca czy etyka pracy.



Nauczanie skupione na uczniu

Weimer (2008) zidentyfikował **5 kluczowych zmian w praktyce**, które należy wdrożyć w podejściu do uczenia się skoncentrowanym na uczniu:

1. równowaga sił
2. rola treści
3. rola nauczyciela
4. odpowiedzialność za naukę
5. cele i proces oceniania



grafika: teche.mq.edu.au



Kompas

Andreas Schleicher (OECD): „Edukacja powinna uczyć dzieci, jak poruszać się w skomplikowanym, zmiennym świecie, a nie tylko zapamiętywać fakty”.

To kompas jest tym, do czego powinniśmy dążyć, zarówno dla nas samych, jak i dla przyszłych pokoleń.



Projekt “Destination: Happiness!”

<https://twinspace.etwinning.net/100245/>

Moduł 1 - czym jest szczęście? Jak osiągnąć szczęście?

Samoświadomość + świadomość społeczna:

- diagnoza poziomu szczęścia w szkole
- warsztaty psychologiczne na temat równowagi, nawyków, nastawienia
- Mood board - co sprawia, że jestem szczęśliwy?



11 stycznia 2025, Katowice



Projekt “Destination: Happiness!”

<https://twinspace.etwinning.net/100245/>

Moduł 2 - czym jest stres? jak radzić sobie ze stresem?

Samoświadomość + samozarządzanie:

- podcasty - wywiady ze specjalistami
- warsztaty psychologiczne
- praktykowanie radzenia sobie ze stresem w czasie pandemii (sport, arteterapia)



11 stycznia 2025, Katowice



With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Projekt “Destination: Happiness!”

<https://twinspace.etwinning.net/100245/>

Moduł 3 - od Ego do Eco - aktywne obywatelstwo

Świadomość społeczna, relacje i podejmowanie decyzji:

- wykład na temat zrównoważonego rozwoju i działań, jakie możemy podjąć
- badania ekologiczne
- symulacja EYP - rezolucje nawołujące do zmian w celu ochrony klimatu





Projekt “Destination: Happiness!”

<https://twinspace.etwinning.net/100245/>

Moduł 4 - Adwokaci przyszłości - aktywne obywatelstwo
Świadomość społeczna, relacje i podejmowanie decyzji:

- przemowy w stylu TEDx
- Kapsuła Czasu
- Listy do przyszłych pokoleń





Skąd wiemy, że to działa?

- uczniowie stają się coraz bardziej samodzielni i sprawczy w swoich działaniach
- absolwenci kontynuują działania społeczne na studiach i w życiu zawodowym
- ewaluacja projektów realizowanych w naszej szkole pokazuje, że uczniowie niezwykle doceniają doświadczenia i umiejętności, jakie nabyli w trakcie pracy projektowej
- rozwój kompetencji odbywa się “przy okazji” innych działań



Kontakt

dr Barbara Ostrowska



TEACHCRAFT

Sztuka uczenia
dr Barbara Ostrowska

Czas na pytania...